PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok V. Warszawa, wtorek 4 marca 1930 r. Nr. 52

TREŚĆ: Sprawy polskie: Polska a Z. S. R. R. — Polska a państwa bałtyckie. — **Zagadnienia ogólne:** Liga Narodów. — Konferencja celna. — Konferencja londyńska. — Polityka zagraniczna Włoch. Włochy a Rumunja. — Sytuacja gospodarcza we Francji. — Sytuacja polityczna w Anglji. — Mocarstwa a Z. S. R. R. — **Notatki i informacje:** Różne. — Artykuły nieuwzględnione.

SPRAWY POLSKIE

POLSKA A Z. S. R. R.

Deutsche Tageszeitung 2.III. pisze o przeciwieństwach polsko - sowieckich i zaznacza, że 10 rocznicę wojny z Polską prasa sowiecka powitała szeregiem artykułów, które wprawdzie są nacechowane patrjotyzmem, ale zarazem odznaczają się jednostronnością. Prasa przypomina, że Sowiety ofiarowały Polsce granice, znacznie bardziej wysunięte na wschód, niż obecne. Jednak Polacy nie zgodzili się na to, gdyż plany marsz. Piłsudskiego były wówczas dalej idące Dążył on bowiem do zajęcia Ukrainy, ale zatrzymanie się wojsk polskich w Kijowie stało się punktem zwrotnym w wojnie z Sowietami. Nadal też ma jeszcze grozić wojna ze strony polskiej i rumuńskiej.

Autor dowodzi, że przy każdej sposobności Sowiety chętnie mówią o groźbie wojny, aby tylko ten temat nie przestał zajmować umysłów. Ale w gruncie rzeczy Sowiety dalekie są od chęci ściągnięcia na swoje barki tego niebezpieczeństwa. Podkładem tej wojennej psychozy sowieckiej jest dążność do światowej rewolucji, a główne ostrze agitacji sowieckiej wymierzone jest przeciwko Polsce.

POLSKA A PAŃSTWA BAŁTYCKIE.

Latvis 25.I (Ryga) w art. posła na sejm łotewski Berga p. n. „Zagadnienia polityczne państw bałtyckich", pisał m. in.: „Polska łącznie z Estonją i Łotwą jest bezwzględnie czynnikiem, z którym trzeba się liczyć. Ale przyjaźń polsko - estońska bez Łotwy — będzie platoniczną przyjaźnią polityczną. Z punktu widzenia ogólnych interesów polityki bałtyckiej, podróż prezydenta Estonji obecnie jest niebardzo pożądana i nie zupełnie na czasie. Wszystkie dane dowodzą, że Litwa zaczyna otrząsać się z nietaktownej polityki Woldemarasa i można żywić nadzieję na przyłączenie się Litwy do związku państw bałtyckich". Wizytę estońską dziennik uważa za nową przeszkodę do zrealizowania bloku państw bałtyckich".

ZAGADNIENIA OGÓLNE

LIGA NARODÓW.

Le Temps 2.III., informując o pracach komisji specjalnej dla uzgodnienia paktu Ligi Nar. z paktem Kellogga, wyraża pogląd, iż potępienie wojny i solenne proklamowanie dopuszczalności jedynie środków pokojowych dla regulowania sporów między państwami bez równoczesnego określenia sankcyj w stosunku do państwa gwałcącego pakty i bez wzajemnych gwarancyj, mogących zapewnić powszechne bezpieczeństwo — źle służy idei pacyfikacji.

Uznanie przez poszczególne państwa konieczności wzajemnych gwarancyj — umożliwi rozwiązanie najtrudniejszych problematów międzynarodowej polityki.

La Tribuna 27.II. występuje przeciw propozycji angielskiej uzgodnienia paktu Kelloga z paktem Ligi, uważając, że można przez to rozumieć tylko zmniejszenie znaczenia paktu Ligi. Stany Zjednoczone, ZSRR nie należą do Ligi Narodów właśnie dlatego, żeby mieć więcej swobody ruchów, a więc nie przystąpiłyby do

paktu Kelloga, gdyby go zbliżono do paktu Ligi. Uzgodnienie więc paktu Kelloga z paktem Ligi może oznaczać tylko ograniczenie paktu Ligi, jako bardziej wiążącego zobowiązaniami.

KONFERENCJA CELNA.

Journal des Débats 1.III., omawiając oświadczenie, złożone na konferencji celnej przez delegata francuskiego Serruys, dochodzi do wniosku, iż negatywne ustosunkowanie się do proponowanego przez większość państw systemu wolności celnych — było konsekwentne i logiczne. Dziennik podkreśla, iż złożenie innego oświadczenia wystawiłoby na szwank interesy Francji.

Il Popolo d'Italia 28.II. w art. wst. twierdzi, że Włochy są za porozumieniem w dziedzinie ceł, ale nie w postaci ustalenia ceł, któreby udzielały przywilejów państwom potężnym gospodarczo ze szkodą państw ubogich. Brak surowców po stronie tych ostatnich — z powodu skupienia ich w ręku państw bogatych — jest zagadnieniem nie mniej poważnem i wymagającem rozwiązania.

KONFERENCJA LONDYŃSKA.

The Chicago Tribune 1.III. w koresp. z Waszyngtonu donosi, że senator demokratyczny Mc. Kellar wystąpił z wnioskiem w senacie odwołania delegacji amerykańskiej z Londynu, ponieważ niema żadnych szans na przeprowadzenie redukcji zbrojeń morskich. Wniosek Mc. Kellar'a wywołał po raz pierwszy dyskusję w senacie nad sprawą konferencji.

The Chicago Daily Tribune 27.II. w koresp. z Londynu pisze, że wobec powrotu Tardieu do władzy Mac Donald i Stimson stracili wszelką nadzieję osiągnięcia porozumienia pomiędzy pięciu mocarstwami w sprawie redukcji zbrojeń na morzu. Tak Anglicy, jak i Amerykanie zdają sobie dokładnie sprawę z tego, że ostatni kryzys gabinetu francuskiego skrystalizował politykę zagraniczną Francji, która stanęła twardo na stanowisku, że zgodzi się na redukcję swych zbrojeń morskich, jeżeli otrzyma wzamian bezpieczeństwo i pakty gwarancyjne. Wobec tego, że Stany Zjedn. nie mogą angażować się w sprawy europejskie, a Anglja nie zgodzi się na dalsze zobowiązania co do interwencji zbrojnej na kontynencie, Mac Donald i Stimson przyszli do wniosku, że jest rzeczą niemożliwą uwzględnić żądania Tardieu. Amabasador francuski de Fleuriau dał do zrozumienia Mac Donaldowi, że jedynem wyjściem z impasu jest przekazanie całej sprawy Przygotowawczej Komisji Rozbrojeniowej Ligi Narodów.

Upadek Chautemps — zdaniem koresp. — ograniczył swobodę akcji Tardieu w rokowaniach londyńskich, wobec czego momerandum francuskie stało się definitywne. Wobec sprowadzenia konferencji przez Francję do martwego punktu, Anglja będzie dążyła do osiągnięcia „gentlemen's angreement" ze Stanami Zjedn. w sprawie ograniczenia budowy statków wojennych do r. 1936 i, jeśli to będzie możliwe, do redukcji kalibru armat na pancernikach oraz do przedłużenia czasu ich użytkowania. Jeżeli porozumienie to zostanie osiągnięte, to Mac Donald będzie uważał je za poważne zwycięstwo dyplomatyczne, ponieważ zapewni ono Anglji supremację na morzu przynajmniej na lat pięć, opóźniając jednocześnie na takiż okres czasu poruszenie sprawy krążowników tak niemiłej dla admiralicji brytyjskiej.

Stimson i Mac Donald dążą również do rozciągnięcia tego porozumienia na Japonję, przez co rezultaty konferencji byłyby bardziej poważne.

The Times 27.II. pisze w art. wst., iż prace konferencji muszą być kontynuowane bez względu na nieobecność delegacji francuskiej i przeciwstawienie się oficjalnej przerwie w pracach konferencji będzie przyjęte naogół przychylnie. Niema bowiem pewności, czy naskutek przerwy położony zostanie kres niepewności politycznej, wywołany ustąpieniem Tardieu, zwłaszcza, że istnieje możliwość osiągnięcia definitywnego sukcesu i możliwość ta nie powinna być stracona. Prace komitetów technicznych mogą być kontynuowane w każdym wypadku i w każdych okolicznościach, lecz delegaci winni mieć swobodę decyzji. Autor konkluduje, że celem konferencji jest i winno być osiągnięcie porozumienia, do którego mogłyby przystąpić Francja, Włochy jak również Stany Zjednoczone, Japonja i Wielka Brytanja.

The Times 27.II. w koresp. z Paryża pisze, że opinja francuska zareagowała dość energicznie przeciwko zarzutom, iż stanowisko delegacji francuskiej zagraża konferencji. Francuzi twierdzą, że winę za niepowodzenie ponoszą ci, którzy ją zwołali. Konferencja była źle przygotowana i jest źle prowadzona od samego początku, i jeżeli obecnie znajduje się ona w niebezpieczeństwie, jest to winą fałszywej taktyki. Obalenie gabinetu Tardieu nie miało nic wspólnego z konferencją.

The Daily Herald 27.II. Koresp. dypl. pisze, że prace konferencji londyńskiej nie będą przerwane z powodu nieobecności delegacji francuskiej. Należy podkreślić — pisze koresp. — iż sprawa paktu morskiego pomiędzy trzema mocarstwami nie jest brana pod uwagę. Konferencja została zwołana przez pięć mocarstw morskich i dąży do porozumienia tych pięciu mocarstw.

The Daily Mail 28.II, omawiając w art. wst. przemówienie Churchill'a na zebraniu Ligi Morskiej, pisze, że wszyscy, pragnący powodzenia konferencji, muszą żałować, że mowa taka została wygłoszona. Dała ona wyraz pogardzie dla sprawy rozbrojenia i dla międzynarodowych w tym względzie wysiłków; podniosła natomiast żądanie szerokiego nowego programu morskiego. Mowa tego rodzaju przyczyniła dużo szkody. Nie jest ona bynajmniej odzwierciadleniem nastroju mas angielskich, które nigdy nie zazdrościły Stanom Zjedn. ich floty, ponieważ nie uważały floty amerykańskiej za flotę nieprzyjacielską. Mowa Churchill'a jest wodą na młyn amerykańskich zwolenników wielkiej marynarki.

The Daily Mail 27.II. pisze w art. wst., że chwilowa przerwa w pracach konferencji spowodowana przez francuski kryzys ministerjalny nie odbije się zbyt ujemnie na całokształcie konferencji, o ile czas ten zostanie wykorzystany na przygotowanie praktycznych i decydujących rezultatów. Autor stwierdza istnienie dobrych stosunków pomiędzy Anglją a Stanami Zjednoczonemi i pisze, że myśl o wojnie z Ameryką zakrawa na szaleństwo i zapewnia o gotowości Anglji przeprowadzenia redukcji zbrojeń, spodziewając się, że rząd i naród amerykański żywiony jest podobnemi pragnieniami.

Viitorul 1.III. stwierdza wielkie zainteresowanie Rumunji konferencją morską, gdyż Rumunja ma do obrony dość duże wybrzeże morskie, leżące nad morzem zamkniętem, na którem bezwzględną przewagę ma flota sowiecka, wprawdzie przestarzała, ale pod względem technicznym i ilościowym przewyższająca inne nad morzem Czarnem. W ostatnich czasach okazało się także, że kontrola cieśnin dardanelskich nie jest dość skuteczna, skoro krążowniki sowieckie mogły bez przeszkody przez nie przejechać. Rumunja więc jest zdana na własną obronę a państwo mające na morzu Czarnem przewagę, może blokować dowóz zaopatrzenia do Rumunji. Jedynym więc środkiem obrony są dla Rumunji łodzie podwodne. A jeżeli mocarstwa na konferencji londyńskiej uchwalą zniesienie łodzi podwodnych, nie będą ich budowały także dla państw mniejszych, a wówczas nie będzie można zaopatrzyć się w te łodzie. Wzgląd na humanitarność nie może tu rozstrzygać, bo nie mniej sprzeczne z ludzkością są gazy bojowe i inne środki walki. Niema też pod tym względem różnicy między torpedą wyrzucaną z łodzi podwodnej a torpedą z torpedowca. Zagadnienie łodzi podwodnych więc postawiono nie ze względu na dążność do rozbrojenia, ale na dążność do supremacji, którą zniesienie ich umożliwi wielkim mocarstwom.

POLITYKA ZAGRANICZNA WŁOCH. WŁOCHY A RUMUNJA.

Dreptatea 28.II. wyraża nadzieję, iż po zawarciu układu handlowego między Rumunją a Włochami będą nawiązane ożywione stosunki między obu krajami. Dziennik podkreśla, że Rumunja pamięta wspólne walki i wspólne dążenia obu krajów, a przyjaźni, łączącej znowu oba narody, nie przeszkadza przyjaźń, łącząca Rumunję z innemi narodami; podobnie Rumunja nie będzie miała za złe Włochom przyjaźni, jakie one zawierają odpowiednio do swoich potrzeb faktycznych.

Corriere della Sera 27.II. w art. wst. twierdzi, że układ włosko - austrjacki jest objawem ustalania się pokoju w tej części Europy, a jak jest szczery, dowodzi tego jednomyślne ratyfikowanie go przez parlament austrjacki. Dojście do takiego porozumienia utrudniało zagadnienie południowego Tyrolu, którego źródła, zdaniem dziennika, były nietyle w Wiedniu, ile raczej w innych stolicach. Dziennik zaprzecza, jakoby podróż Schobera do Berlina miała na celu pośredniczenie między Niemcami a Włochami, gdyż Włochy nie narzucają się nikomu z przyjaźnią, a z Niemcami są zresztą w stosunkach co raz lepszych, prawie przyjaznych.

La Tribuna 28.II. donosi, że oddziały wojskowe pod dowództwem gen. Graziani zajęty miasto Ghat w Trypolitanji, tak, że działania wojenne w kolonji Fezzan zbliżają się ku końcowi.

Il Giornale d'Italia 1.III. poświęca art. wst. fortyfikacjom francuskim, budowanym po wojnie na wszystkich pograniczach Francji i zapytuje, do czego te zbrojenia zmierzają.

SYTUACJA GOSPODARCZA WE FRANCJI.

Le Quotidien 2.III. zamieszcza artykuł wstępny p. t. „Czy widmo bezrobocia zagraża Francji?" Autor artykułu zaznacza, iż Francja uniknęła dotychczas klęski bezrobocia jedynie wskutek spadku waluty; częściowa dewaluacja prócz skutków ujemnych — miała i dodatni skutek: umożliwiła Francji eksport. Od pewnego czasu jednak (co autor specjalnie podkreśla), eksport francuski maleje, powodując pasywność bilansu handlowego; źródło zjawiska tego leży— zdaniem autora — w wysokim poziomie cen artykułów pierwszej potrzeby, których obniżenie uwarunkuje rozwój przemysłu i możność konkurencji na rynkach zagranicznych.

Dépêche 27.II., analizując stosunki gospodarcze we Francji, dochodzi do wniosku, iż u podłoża sytuacji gospodarczej leży nadprodukcja przemysłowa, która dotychczas wskutek wahań walutowych nie dawała się odczuć. Dziennik podkreśla, iż sytuacja gospodarcza Francji jest lepsza, niż innych państw Europy, jedyną zaś drogą do zlikwidowania depresji gospodarczej jest system protekcji rolnictwa.

SYTUACJA POLITYCZNA W ANGLJI.

Le Quotidien 1.III. twierdzi, iż stosowane przez Anglję metody wyzyskiwania antagonizmów religijnych w Indjach — zawiodły, a ostatnie zdarzenia dowodzą możliwości tego, iż Anglja stanie przed jednolitym ruchem niepodległościowym induskim.

MOCARSTWA A Z. S. R. R.

The Daily Telegraph 28.II. pisze w art. wst., iż rząd angielski znalazł się w pozycji nie do pozazdroszczenia, dzięki naleganiu na wznowienie stosunków dyplomatycznych z Sowietami. Jak trudna jest pozycja rządu świadczy chociażby fakt, że władze poczuły się smuszone do zawiadomienia kapelanów wojskowych, iż nie jest pożądane odprawianie nabożeństw za prześladowanych chrześcijan w Rosji. Innemi słowy, kapelani wojskowi pozbawieni zostani wolności religijnej. Rząd brytyjski znalazł się obecnie w opozycji względem wszystkich religij w kraju i wywołał kwestję ograniczenia swobód religijnych.

czenie między Hiszpanią a Włochami, gdyż Włochy nie zamierzają się [illegible] z przyjaźnią z Niemcami, są zarazem w stosunkach co raz [illegible], prawie przyjaznych.

Za Tribune 28.II. donosi, że oddziały wojskowe pod dowództwem gen. Catroux zajęły miasto [illegible] w Trypolitanii, tak, że działania wojenne w rejonie Fezzan zbliżają się ku końcowi.

Z Giornale d'Italia 1.III. podajemy art. [illegible] [illegible] na wojnie we wszystkich [illegible] Europie [illegible] do [illegible] zbiorowego zniszczenia.

SYTUACJA GOSPODARCZA WE FRANCJI

Za [illegible] 2.III. zamieszczamy artykuł [illegible] p. [illegible] Czy [illegible] bezrobocie [illegible] Francji? [illegible] [illegible] ... [illegible]

[illegible]

SYTUACJA POLITYCZNA W ANGLII

[illegible]

MOCARSTWA A Z S R R

The Daily Telegraph [illegible] [illegible]

The Daily Mail 27.II. pisze w art. wst. że chwilowa przerwa w pracach konferencji spowodowana przez francuski kryzys ministerialny nie odbija się ujemnie na całokształcie konferencji, a ile czas zostanie wykorzystany na przygotowanie praktycznych i decydujących rezultatów. Autor stwierdza [illegible] dobrych stosunków pomiędzy Anglią a Stanami Zjednoczonymi i pisze, że myśl o wojnie z Ameryką [illegible] na [illegible] i zapewnia o gotowości Anglii przeprowadzenia redukcji zbrojeń, [illegible], że rząd i naród angielski, [illegible] jest pokojowo usposobiony.

[illegible]

POLITYKA ZAGRANICZNA WŁOCH WOBEC [illegible]

[illegible]

The Daily Herald 26.II. stwierdza, że Rosja zachowuje się zupełnie spokojnie wobec protestów, skierowanych przeciwko prześladowaniom religijnym przez rząd sowiecki. Koresp. „Brytyjskiej Prasy Zjednoczonej" podkreśla, że wg. jego obserwacji w ZSRR. niema zupełnie jakiegoś zorganizowanego ośrodka opozycji przeciwko prześladowaniom. Miasta przyjęły akcję antyreligijną jako rzecz zupełnie naturalną; co się zaś tyczy wsi, to tu i ówdzie zdarzają się na tem tle wystąpienia przeciwko policji sowieckiej. Naogół chłopi troszczą się więcej o swą ziemię i o swoją trzodę, niż o los cerkwi. Apatję ludności wobec sowieckiej akcji antyreligijnej autor tłumaczy tem, że kościół prawosławny nie zdobył dusz, że była to religja, która sprowadzała się do form zewnętrznych i że walka obecna z nią sprowadza się do zniszczenia tych form.

NOTATKI I INFORMACJE

RÓŻNE.

Industrie und Verkehr der Hafenstadt Memel (specjalny dodatek ekonomiczny do Nr. „Lietuvos Aidas" z dn. 1 marca) zamieszcza szereg artykułów (w języku niemieckim i litewskim), w których omawiane jest ogólne położenie ekonomiczne kraju kłajpedzkiego, przyczem autorzy podkreślają upadek przemysłu i zanik ruchu w porcie kłajpedzkim z powodu zamknięcia spławu drzewa Niemnem. Wstępny artykuł podkreśla konieczność uregulowania prawa handlowego na całym terenie Litwy, nieznajomość bowiem prawa litewskiego przez sfery handlowe kłajpedzkie powoduje to, że utrzymują one kontakt po dawnemu tylko z Rzeszą, nie interesując się wcale rynkiem Wielkiej Litwy. Pozatem pismo podnosi konieczność rozbudowy portu kłajpedzkiego w celu przystosowania go do eksportu produktów rolnych; da się to uskutecznić przez zbudowanie kolei Telsze — Kretynga i rozbudowę sieci kolejowej, łączącej terytorjum kraju kłajpedzkiego z poszczególnemi dzielnicami Litwy. Mówiąc o litewskim przemyśle tytuniowym na całym obszarze Litwy, pismo podkreśla zbyt wielką ilość fabryk (13) jak na obecne zapotrzebowanie rynku litewskiego.

Pozatem dodatek zawiera ogłoszenia poszczególnych większych zakładów przemysł. i handl. w kraju kłajpedzkim i w Wielkiej Litwie. W ogłoszeniach tych zostały podane dane, dotyczące kapitału zakładowego oraz produkcji i obrotu tych zakładów.

Lietuvos Aidas 1.III. zamieszcza wywiad, udzielony przez p. Donata - Malinauskasa, po jego powrocie z Polski. P. Malinauskas podkreślił, że celem jego podróży było zbadanie, czy prochy W. Ks. Witolda spoczywają w bazylice wileńskiej. P. Malinauskas miał się przekonać naocznie, że prochy te spoczywają w tem samem miejscu i przeto uspokojony wrócił na Litwę. P. Malinauskas wyraził nadzieję, że naród litewski, powodowany obawą, by szczątki W. Ks. Witolda nie uległy zniszczeniu, ofiaruje metalową trumnę i sarkofag ku uczczeniu drogich dla Litwy zwłok.

Lietuvos Aidas 28.II. informuje obszernie o ostatnio wydanej książce docenta uniwersytetu litewskiego p. Paksztasa p. t. „Geografja polityczna państw bałtyckich".

Viitorul 28.II., przyznając, że zarówno w Niemczech, jak w Austrji są dążenia do połączenia, sądzi jednak, że obydwa państwa są narazie zajęte odbudową gospodarczą, wobec czego zjednoczenie odłożono jako ideał na przyszłość. Dziennik jednak ostrzega przed jego urzeczywistnieniem, gdyż byłoby to groźbą dla pokoju europejskiego. A polityka pokojowa może — zwłaszcza Austrji — przynieść dużo korzyści.

Gazette de Lausanne 28.II. w koresp. z Rzymu twierdzi, iż niezwykle serdeczne stosunki między rządem włoskim a Watykanem — dowodzą zrozumienia przez Mussoliniego tego, iż system faszystowski musi się oprzeć o silną i zwartą organizację kościelną.

Journal des Débats 2.III. zamieszcza artykuł pióra Gauvain'a, w którym ten wyraża pogląd, iż Hiszpanja stoi przed nowym przewrotem, uniknięcie którego wydaje się zupełnie niemożliwe.

Il Popolo d'Italia 26.II. poświęca art. wst. ubezpieczeniom społecznym we Włoszech, podkreślając, że są one znacznie lepiej postawione, niż w innych krajach, nawet w demokratycznej Francji i prawie socjalistycznych Niemczech, pomimo, że Włochy nie mają bogactw naturalnych w kraju, ani kolonij, któreby pracowały na państwo.

Zaria 20.II. donosi o zawiązaniu się w Charbinie polskiego stowarzyszenia handlowego, którego celem jest zjednoczenie kupców Polaków w Mandżurji oraz współdziałanie w rozwoju stosunków handlowych między Polską a Chinami.

Prasa sowiecka z drugiej połowy lutego uwzględnia obszernie zarzuty, stawiane przez władze sowieckie członkom „Związku Wyzwolenia Ukrainy", powołując się na zeznania, złożone podczas śledztwa przez członków tej organizacji. Proces Związku odbędzie się w Charkowie w pierwszej połowie marca r. b. Członkom związku zarzucane jest stworzenie kontrrewolucyjnej organizacji, która utrzymywała kontakt z rządem ukraińskiej republiki ludowej na emigracji i zmierzała przy pomocy ościennego mocarstwa do obalenia ustroju sowieckiego na Ukrainie. Związek prowadzić miał akcję propagandową i sabotażową oraz zmierzał do przygotowania terorystycznych zamachów na życie dygnitarzy partyjnych i sowieckich.

ARTYKUŁY NIEUWZGLĘDNIONE.

Germania 1.III. Das Kollektivierungs-Fiasko des Sowiets.

Neue Freie Presse 2.III. L. Loucheur: Der Weg zur europäischen Wirtschaftsföderation.

Drukarnia KADRA, Długa 50.

Drukowano na prawach rękopisu.